

EPIDEMIA E KORONAVIRUSIT SOLLI SHKELJE TË SHUMTA TË TË DREJTAVE TË NJERIUT

Shkelën Kushtetutën gjatë krizës së koronës

Autorët: Danica Bogdanoviq dhe Svetllana Erakoviq

Epidemia e koronavirusit solli shkelje të shumta të të drejtave të njeriut. Që nga 16 marsi, kur u raportua rasti i parë i infeksionit në Malin e Zi, Drejtoria e Policisë ka ngritur 2,211 kallëzime penale kundër 3,378 personave për shkak të dyshimit se kanë kryer veprën penale të mosrespektimit të rregullave shëndetësore për luftimin e sëmundjes infektive të rrezikshme.

Nga Institucioni i Mbrojtësit të të Drejtave dhe Lirive të Njeriut shpjeguan se të drejtat e njeriut janë shkelur për disa arsye. Që nga shpallja e pandemisë së sëmundjes infektive të koronavirusit deri më 15 dhjetor, ky institucion ka pranuar 771 ankesa*.

“Unë konstatoj se periudha e pandemisë ka shkaktuar cenime të pjesshme të të drejtave të njeriut në sferën ekonomike dhe shoqërore, kurse koha që kaloi ka hapur dilema të shumta në lidhje me dimensionet e tjera të të drejtave të njeriut, veçanërisht kur bëhet fjalë për të drejtat civile. Megjithëse, nuk mund të flasim për shkelje masive dhe sistematike të të drejtave të njeriut, ka pasur shkelje të dukshme në fushën e kufizimeve të të drejtave dhe lirive, veçanërisht nëse marrim parasysh standardet ndërkombëtare dhe mënyrën e zbatimit të tyre në legjislacionin vendas, gjegjësisht, mënyrën në të cilën organet shtetërore i zbatojnë këto standarde në një rast ose raste konkrete”, na tha Avokati i Popullit Sinisha Bjekoviq.

Pasojat e pandemisë tregojnë tashmë ekspozimin ndaj rrezikut shtesë të disa kategorive shoqërore (të papunët, njerëzit me të ardhura të ulëta, familjet e moshuara, personat me aftësi të kufizuara, gratë dhe fëmijët, viktimat e dhunës në familje, popullata LGBTQ).

“Nga praktika jonë, është më se e sigurt se duhet pasur kujdes që të mos tejkalohet pragu i vendosur nga standardet ndërkombëtare gjatë zbatimit të kufizimeve, nëse nuk është i përcaktuar në mënyrë të qartë dhe preciz nga ligjet e brendshme. Po ashtu, pavarësisht nga fakti që kemi një qëllim legjitim si motiv për vendosjen e kufizimit, ai nuk mund të aplikohet pa bazë të qartë në ligj. Përndryshe, të drejtat e njeriut do të jenë gjithmonë në rrezik të ndërhyrjes arbitrare nga shteti në sferën e mbrojtur të individit, që nuk mund të justifikohet si qëllim, as që mjeti për të arritur atë qëllim nuk mund të konsiderohet i nevojshëm ose proporcional në drejtim të realizimit të interesit publik që përpiqet të mbrohet”, deklaroi Bjekoviq.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Njëra prej të drejtave të njeriut që u sulmua e para pas shpalljes së epidemisë në Mal të Zi ishte kufizimi i lirisë së lëvizjes. Liria e lëvizjes është e drejtë e njeriut në fushën e të drejtave dhe lirive personale, e cila garantohet me Kushtetutë. Kjo liri mund të kufizohet në raste të justifikuara dhe një nga kufizimet është nevoja për të parandaluar përhapjen e sëmundjeve infektive. E lidhur ngushtësisht me të është e drejta për të lëshuar vendin, e cila mund të kufizohet për të njëjtën arsye.

Të turpëruar publikisht për shkak të shëndetit

Publikimi i listës së personave në vetizolim në faqen zyrtare të Qeverisë së Malit të Zi, me pëlqimin paraprak të Agjencisë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale, rrezikoi të drejtat e njeriut në mënyrë të padiskutueshme. Lista përmbante emrin, mbiemrin dhe adresën e banimit.

Për këtë vendim të Trupit (Komisionit) Kombëtar të Koordinimit, Qeveria njoftoi se „e kishte miratuar pasi ishte vërejtur se persona të caktuar po shkelnin masat, duke e ekspozuar të gjithë Malin e Zi ndaj një rreziku të lartë“. Pas publikimit të listës që stigmatizoi drejtpërdrejt një numër të caktuar qytetarësh, OJQ-të e shumta për të drejtat e njeriut kritikuan këtë procedurë (veprim). Më 23 mars, OJQ Aleanca Qytetare paraqiti para Gjykatës Kushtetuese iniciativën për të vlerësuar kushtetutshmërinë dhe ligjshmërinë e Vendimit të Komisionit Kombëtar të Koordinimit për të publikuar emrat e personave të cilëve u janë lëshuar vendime për vetizolim të detyrueshëm.

Gjykata Kushtetuese nuk reagoi në kohë, por disa muaj më vonë e shfuqizoi vendimin për publikimin e listave të personave në vetizolim. Gjykata Kushtetuese filloi procedurën për vlerësimin e kushtetutshmërisë së vendimit të KKK-së, me iniciativën e Organizatës Joqeveritare Aleanca Qytetare, në seancën e mbajtur më 29 maj.

„Lidhur me lëndën U-II, nr. 22/20, Gjykata Kushtetuese nxori Vendimin që shfuqizon Vendimin e KKK-së për publikimin e emrave të personave në vetizolim, nr. 8-501 / 20-129, me datë 21 mars 2020 dhe pushon së qeni i vlefshëm ditën e publikimit të këtij Vendimi“, është publikuar në faqen e *internetit të Gjykatës*.

- *u predmetu U-II broj 22/20, donio Odluku o ukidanju Odluke Nacionalnog koordinacionog tijela za zarazne bolesti o objavljivanju imena lica u samoizolaciji, broj 8-501/20-129., od 21. marta 2020. godine i prestaje da važi danom objavljivanja ove Odluke.*

Shkelja serioze e të drejtave të njeriut ndodhi kur lista e të infektuarve me virusin korona „rrodhi“ në publik, sepse nxjerrja e informacionit në lidhje me statusin shëndetësor të pacientëve paraqet shkelje të rëndë të

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

së drejtës së privacisë. Pas kësaj ngjarjeje, Qeveria e Malit të Zi lëshoi deklaratë zyrtare, në të cilën ata u bënë thirrje institucioneve kompetente shtetërore që të hetojnë urgjentisht burimin e kësaj liste dhe të identifikojnë ata që shpërndajnë informacionin. I dyshuari më pas edhe u arrestua.

Njëra prej atyre që i janë shkelur të drejtat e njeriut gjatë epidemisë është ZH.M, identiteti i së cilës është i njohur për studentet që punuan në këtë tekst. Për shkak të problemeve shëndetësore, ajo qëndroi në Beograd, nga ku u kthye në momentin kur u shpall epidemia në Malin e Zi.

„Kah mesi i marsit, emri im u shfaq në listën famëkeqe, të botuar në faqen e internetit të Qeverisë, në të cilën unë u etiketova si një person që potencialisht ka virus dhe mund ta transmetojë atë tek të tjerët. Kështu, unë isha e ekspozuar drejtpërdrejt ndaj stigmatizimit, shikimeve dënuese të fqinjëve të mi kur dola në ballkonin e banesës ku jetoj, prandaj më vonë vendosa të padis shtetin“, tregon ZH. M.

Kjo situatë, thotë ajo, nuk është e vetmja që ka cenuar të drejtat e saj themelore të njeriut.

„Fillimisht m'u caktua izolimi për 14 ditë, kurse pas skadimit të kohës së caktuar më njoftuan se izolimi më shtyhet edhe për 14 ditë, megjithëse nuk kisha asnjë simptomë, për ç'gjë e informoja çdo ditë Institutin për Shëndetin Publik. Për shkak të problemit tim shëndetësor me këmbën time, izolimi më ra edhe më rëndë, sepse në një apartament të vogël ishte e vështirë për mua të lëvizja. Gjithashtu, duke marrë parasysh që nuk jam nga Podgorica dhe se nuk kam asnjë të afërm këtu, duke mos qenë në gjendje të dilja për gati një muaj, ishte edhe më e vështirë për mua, sepse unë duhej t'u kërkoja njerëzve të tjerë shërbime në mënyrë që të ushqehesha“, thotë ZH. M.

Ajo nuk është e vetmja. Edhe nikshiqanët V. C. dhe A. E. konsiderojnë se nuk i gëzuan të gjitha të drejtat e njeriut gjatë epidemisë së koronavirusit.

„Më gjobitën në fund të prillit ose në fillim të majit, sepse u ula në një stol në park me një shok - për shkak të qëndrimit në vend publik dhe shkeljes së distancës të caktuar. Për këtë arsye na gjobitën - në vlerë prej 400 eurosh. Mendoj se kanë vepruar padrejhtësisht, sepse parku ishte plot dhe vetëm ne dy u arrestuam dhe u dënuam“, tha V. C.

„Mendoj se ishte fillimi i majit kur u ndëshkova për mosrespektimin e orarit të kufizimit të lëvizjes. Ata më gjetën pas orës 19 dhe më dënuan me dy vjet burg me kusht, që mendoj se është shumë“, thotë A. E.

Në anën tjetër, ekspertët sigurojnë se gjatë periudhës së koronavirusit të drejtat e njeriut janë shkelur nga shumë aspekte.

Liria e lëvizjes, e drejta e praktikimit të besimit, e drejta për gjykim brenda një kohe të arsyeshme. Janë kufizuar ose rrezikuar edhe të drejtat si: e drejta për liri, e drejta për respektimin e jetës private dhe

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

familjare, liria e besimit, liria e mbledhjes dhe e asociimit, e drejta për gëzimin e papenguar të pronës, e drejta për arsimim (këto të drejta dhe liri burojnë nga Konventa Evropiane dhe protokollet e saj). Nga Kushtetuta e Malit të Zi: e drejta për një gjykim të drejtë dhe publik, e drejta për lirinë e lëvizjes, e drejta për privatësi, mbrojtja e të dhënave personale, e drejta për lirinë e besimit, liria e tubimit.

„Burgu“ në burg

Gëzimi i të drejtave të caktuara të njeriut u është mohuar gjithashtu personave të privuar nga liria, të cilët ndodhen në reparte të posaçme të Drejtorisë për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale. Domethënë, ata i kishin absolutisht të ndaluar vizitat gjatë epidemisë. Gjithashtu, në kushtet e epidemisë së sëmundjes infektive është regjistruar edhe problemi i mbipopullimit në qendrat e paraburgimit të policisë.

Foto: Arkive privatë, Danica Bogdanoviq

E ndaluar apo jo?

Një nga masat e Trupit (Komisionit) Koordinues Kombëtar, që ka cenuar një nga të drejtat e njeriut, sigurisht ishte tubimi në mjedisin publik.

Masat që ndalonin tubimet publike parandaluan mbajtjen e ceremonive fetare në prani të besimtarëve.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Duke iu referuar publikimit „Testimi i shoqërisë ndaj Covid 19“ të OJQ „Aleanca Qytetare“, masat parandaluese janë zbatuar në mënyrë selektive, kështu që për shkeljen e masës mbi lëvizjen ndërmjet qyteteve prifti i Mitropolisë Malazeze-Bregdetare është gjobitur me 4,500 euro, ndërsa për të njëjtat vepra, personat publikë janë gjobitur me 500 euro ose më pak.

Edhe pse tubimet publike ishin të ndaluara, konform masave parandaluese epidemiologjike të Komisionit Kombëtar të Koordinimit, çdo ditë kishte raste të shkeljeve të masave.

Lititë, gjegjësisht shëtitjet me lutje, të karakterizuara edhe si protestë kundër Ligjit për Lirinë e Besimit, i cili u miratua në fund të vitit 2019 dhe të organizuara nga Mitropolia Malazeze-Bregdetare, nuk u organizuan gjatë epidemisë.

Sidoqoftë, më 12 maj, në Nikshiq, ndodhi tubimi masiv në ditën e Shën Vasilit të Ostrogut. Njerëzit e tubuar dolën në shëtitje, prandaj u arrestua peshkopi i Budimles dhe Nikshiqit, Joanikije, së bashku me tetë priftërinj të tjerë të Kishës Ortodokse Serbe. Pas litisë, peshkopi dhe priftërinjtë u mbajtën për 72 orë në ndërtesën e Qendrës së Sigurisë në Nikshiq.

Masatë i kanë sjellë, masat i kanë shkelur

Pas kësaj, filloi fushata parazgjedhore për zgjedhjet parlamentare, që ishte një terren i përshtatshëm për shkeljen e masave. Megjithatë, shkeljet më serioze të masave epidemiologjike ndodhën pas zgjedhjeve.

Kështu, natën e zgjedhjeve, festimi i rezultatit të zgjedhjeve u organizua në të gjithë Malin e Zi. „Maskat“ dhe „distanca“, mund të thuhet, se ishin harruar. Mosrespektimi i masave mund të vërehej edhe tek ata që i fituan zgjedhjet. Me përjashtim të natës së zgjedhjeve, më 30 gusht, edhe të nesërmen u organizuan kremtime në disa qytete.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Foto: Arkive privatë, Danica Bogdanoviq

Vetëm disa ditë më vonë, u organizuan edhe të ashtuquajturat „tubime patriotike“. Së pari në Cetinë e pastaj në Podgoricë, ku u regjistruan disa raste të shkeljes së masave epidemiologjike nga ata që, në një mënyrë të caktuar, edhe i sollën ato.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Foto: Arkive privatë, Danica Bogdanović

Kështu, në tubimin në Cetinë u filmua anëtar i Komisionit Koordinues Kombëtar të atëhershëm dhe kryetari i Komunës së Podgoricës, Ivan Vuković. Ai nuk mbante maskë, as distancë, por i shkelte masat edhe me vetë praninë e tij në tubim, pasi tubimet ishin të ndaluara. Prokuroria, megjithatë, vlerësoi se në këtë rast nuk kishte asnjë vepër penale.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Foto: Rjete sociale

Një numër i madh i tubimeve u zhvilluan pa reagimin adekuat nga institucionet kompetente. Varrimi i Mitropolitit Malazeze-Bregdetar, Amfillohije, u përshkua nga shkëlja e masave. Përveç numrit të madh të qytetarëve që morën pjesë në varrim, një numër i konsiderueshëm zyrtarësh ishin në Kishën e Ringjalljes së Krishtit atë ditë, kurse më së shumti u kritikua Zdravko Krivokapiqi, në atë kohë mandator për formimin e qeverisë, i cili nuk mbante maskë.

Foto: Arkive privatë, Danica Bogdanoviq

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Përderisa masat u bënë të pakuptimta nga ata që duhet të jepnin shembull se si respektohen vendimet e autoriteteve kompetente, numri i të infektuarve me koronavirus erdhi duke u rritur nga dita në ditë.

Duket sikur nuk ka më rëndësi se a është përgjegjësi e individit, institucionit apo shoqërisë në tërësi. Kriza e koronës, për fat të keq, konfirmoi „thënien e vjetër popullore“ - rregullat ekzistojnë për t'u thyer (shkelur)!

* Në këtë statistikë janë numëruar ankesat mbi të gjitha bazat.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.